

‘Het verhaal van Breda dijt aan alle kanten uit’

De eerste Bredanaars woonden bij het NAC-stadion. Later, rond 1100, ook bij de Visserstraat. De Mark speelde daarbij een cruciale rol. Veertig jaar stadsarcheologie heeft veel kennis over Breda en de dorpen opgeleverd. „We moeten de geschiedenis herschrijven.”

Rob Musters
Breda

De archeologen van het jubilerende team Erfgoed Breda stellen dat ‘de geschiedenis van Breda veel rijker is dan vroeger werd gedacht’. „De vondst eind jaren negentig trok landelijke aandacht: we vonden akkers en nederzettingen uit de bronstijd, ijzertijd en Romeinse tijd tussen het NAC-stadion en Prinsenbeek. Het was een totale verrassing dat er in de bronstijd al zo veel bewoning was in West-Babant”, zegt archeoloog Erik Peters (53).

Ook was er de vondst van de oudste stadswallen bij de Molenstraat, de fundamenten van het eerste begijnhof, Huis Valkenberg, de burcht van Jan van Polanen en veel kennis over hoe Bredanaars vroeger woonden, werkten en leefden.

Oude steentijd

„De laatste geschiedenisboeken van Breda zijn tussen de 30 en 50 jaar oud”, zegt Hans de Kievith (63) van het team Erfgoed Breda

dat verantwoordelijk is voor archeologisch onderzoek in Breda. „We hebben door alle opgravingen veel nieuwe inzichten opgedaan. Het verhaal van Breda dijt aan alle kanten uit”, zegt Peters. Dat is te zien op de website van Erfgoed Breda waar informatie uit opgravingen en archiefonderzoek over 1100 Bredase onderwerpen te zien is.

Officieel begint de stadsarcheologie in 1981 met de aanstelling van Renée Magendans als eerste stadsarcheoloog. Na een jaar werd ze opgevolgd door Hemmy Cle-

Zonder de Mark waren hier geen mensen gaan wonen

– Erik Peters, archeoloog

vis. Met de komst van Guido van den Eijnde krijgt Breda van 1983 tot 2001 een vaste stadsarcheoloog. Nu is er een team van negen mensen dat onderzoek doet op alle bouwplaatsen (verplicht sinds 2007), die het depot en de website bijhouden en studies uitvoeren.

De Kievith: „Archeologisch onderzoek is in Breda niet uit de lucht komen vallen. Stadsarchivaris Frans Brekelmans en amateurarcheoloog Bert Moelands hebben vanaf 1957 belangrijk onderzoek gedaan. Zij zijn de oprichters van de archeologische werkgroep in 1976. De vondst door de werkgroep van de 13de eeuwse Gasthuispoort zorgde voor een omslag in het denken over lokale archeologie. De opgraving toonde aan dat we veel van konden leren over de geschiedenis van de stad. Moelands was een echte pionier.”

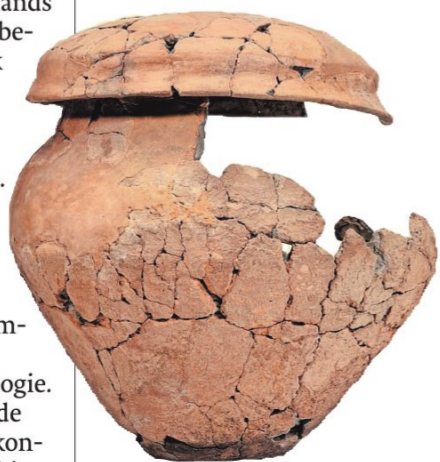
▲ Restanten van een Romeinse helm.

‘Kennis in huis’

In de jaren zeventig groeit het besef in Nederland dat belangrijk archeologisch materiaal verloren gaat bij bouwprojecten. De Kievith: „Er werd veel gebouwd en belangrijke vindplaatsen verdwenen. Het inzicht groeide dat je belangrijke objecten moet veiligstellen. Sinds het verdrag van Malta is het verplicht om bij bouwprojecten onderzoek te doen.” Dat is de reden dat Breda een archeologisch team heeft. Peters: „Breda heeft geen bureaus in te huren. We hebben de kennis zelf in huis.”

Als het om de geschiedenis van Breda gaat ‘kun je niet om het belang van de Mark heen’, stellen de archeologen. Peters: „Zonder de Mark waren hier geen mensen gaan wonen. De rivier zorgde voor water, vis en handel. Dat had je nodig om te overleven.”

De Kievith: „Mensen vestigen zich rond 1100 op een zandrug waar nu de Cingelstraat en Vis-

▲ Urn met dekschaal, aangetroffen op Steenakker.

serstraat liggen. Zo’n vijftig jaar later is het een meer verspreide nederzetting.” Peters: „De Mark heeft altijd een grote rol gespeeld. Nog steeds. Nu de rivier terugkeert in de stad geeft dat een enorme impuls aan woningbouw, horeca en toerisme.”

Het team Erfgoed is nog lang niet klaar met Breda. De Kievith: „Waar ik heel nieuwsgierig naar ben, is de locatie van de eerste burcht. We hebben fundamenten gevonden van de 14de eeuwse burcht van Jan van Polanen naast het huidige kasteel, maar er moet een eerdere burcht hebben bestaan.”

Peters: „We missen twee eeuwen van de burcht.” De Kievith: „Er zijn

voorlopig twee opties. Hij stond op een eilandje in de Mark of tussen de Cingelstraat en het huidige kasteel. Er is echter niets gevonden. En graven in de binnenstad kan niet zomaar. We moeten wachten tot er een bouwproject is.”

Spectaculair

Na de opgravingen in de jaren 90 in Breda-West, kwamen in de laatste twintig jaar ook de oude dorpen in en rond Breda in beeld. Ook daar vonden belangrijke opgravingen plaats. In Princenhage bleek het gebied rond de Dreef en de Doelen al sinds de 8ste eeuw bewoond te zijn. Archeologisch onderzoek in het Ginneken leverde rond het Schoolakkerplein sporen uit de 11de en 12de eeuw en de 17de eeuwse pastorie, met een gracht eromheen.

In Bavel werden op Eikberg 15de en 16de eeuwse erven opgegraven met ‘spectaculaire vondsten’, aldus De Kievith en Peters. „Zoals een 16de eeuwse schooltas en een houten waterpomp.” In en rond Ulvenhout werden de sporen teruggevonden van het middeleeuwse Oud Hof aan de Mark. In Teteringen gaat het om vondsten uit de steentijd, maar ook werden er veel sporen uit de Tachtigjarige Oorlog gevonden. Tenslotte werden er aan de zuidkant van Prinsenbeek bewoning gevonden uit de IJzertijd en de Middeleeuwen.

▲ Hans de Kievith (links) en Erik Peters van het archeologisch team Erfgoed Breda bij de graafwerkzaamheden voor de Nieuwe Mark.

FOTO RAMON MANGOLD/PIX4PROFS

▲ Opgraving in 1983 aan het Kasteelplein bij de vroegere drukkerij van Dagblad De Stem. FOTO STADSARCHIEF BREDA/HAROLD WESSELS

▼ Deze pot werd gevonden in de buurt van de huidige Baronesgarage.

► Kostbare fles, gevonden in de beerput bij een woonhuis in de Catharinastraat.

Liefde voor archeologie

Hans de Kievith helpt al vanaf 1984 mee bij opgravingen en onderzoek. „Ik kom uit Rotterdam. Als kleine jongen zocht ik archeologische vondsten op bouwplaatsen zoals potscherven uit de 14de eeuw. Ik vond dat fascinerend. Eind jaren 70 verhuisde ik naar Breda. Stadsarcheoloog Guido van den Eijnde deed opgravingen in de Veenmarktstraat. Ik meldde

me aan als vrijwilliger. We vonden leerlooi-erskuipen uit de 16de eeuw. Ik vond dat zo leuk dat ik nooit meer ben weggegaan. Samen met een groep van vijftig vrijwilligers hebben we onder leiding van Van den Eijnde 150 opgravingen binnen de singels gedaan. Ik genoot. Na enige tijd kreeg ik een betaalde baan bij het team.” Archeoloog Erik Peters werkt sinds 2007

bij team Erfgoed Breda. Peters kreeg zijn liefde voor geschiedenis van huis uit mee. „Mijn vader was archivaris. Met ons gezin gingen we op vakantie naar archeologische sites uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen. Ik probeerde me voor te stellen hoe die mensen geleefd hadden. Later kwam ik erachter dat je archeologie kon studeren. Tja mooier kan niet.”